

wnej, jak również etnolingwistycznych czy historycznoosadniczych. Tym cenniejsza wydaje się także inicjatywa prof. E. Eichlera opublikowania niniejszej pracy, do której dostęp miało – jak dotąd – jedynie niewiele osób.

Mieczysław Balowski, Opole-Wałbrzych

Eva Mrhačová, Jürgen Hartung, Eva Jandová, *Pojmenování zvířat v české a německé frazeologii a idiomatice. Česko-německý slovník. Tierbezeichnungen in der deutschen und tschechischen Phraseologie und Idiomatik. Deutsch-tschechisches Wörterbuch, Ostravská univerzita v Ostravě, Ostrava 2000, 223 s.*

Słownik *Pojmenování zvířat v české a německé frazeologii a idiomatice* jest – zgodnie z założeniem jego autorów – konfrontacją systemu frazeologicznego dwu języków: czeskiego i niemieckiego w zakresie wyrażen idiomatycznych zbudowanych na bazie zooapelatywów. Jest to pierwsza z serii trzech (obok *Lidské tělo* i *Člověk a okolní svět*) tematycznych publikacji, poświęconych frazeologii niemieckiej i czeskiej, będąca wynikiem projektu badawczego realizowanego przez pracowników Katedry Sławistyki i Katedry Bohemistyki Uniwersytetu w Ostrawie i Instytutu Sławistyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Erfurcie. Autorzy tworzyli słownik z myślą o dwu typach czytelników: czeskich sławistach i germanistach oraz zachodnioeuropejskich bohemistach, co ma swoje odbicie także w strukturze słownika. Również wybór tego kręgu tematycznego nie jest przypadkowy. Był podyktowany wysoką frekwencją nazw zwierząt domowych i dziko żyjących w obu językach (te drugie znajdują swoje uzasadnienie przede wszystkim w kulturze śródziemnomorskiej i – później – europejskiej).

Książka składa się z dwu części. Pierwsza stanowi omówienie zagadnień teoretycznych dotyczących frazeologii, drugą jest słownik prezentujący poszczególne frazemy i idiomy z podstawą zooapelatywną.

W części pierwszej, drukowanej w dwu wersjach językowych (czeskiej, s. 13–46, i niemieckiej, s. 119–154), znajduje się opis założeń słownika, jak również prezentacja pierwszych wyników syntetycznych w zakresie czesko-niemieckiej frazeologii porównawczej. Punktem wyjścia dla autorów były badania komparatystyczne końca XX wieku, kiedy nastąpił szybki ich rozwój (szczególnie w latach dziewięćdziesiątych XX w.), a zwłaszcza „kulturně sémiotické koncepte frazeologie (Dobrovolskij, Piirainenová 1996) a textově lingvistické přístupy k frazeologii (Telija 1996)” (s. 14). Właśnie te założenia, wyznaczone przez wyżej cytowanych frazeologów, stały u podstaw budowy słownika i wyznaczenia jego jednostki hasłowej (frazeologicznej i idiomatycznej), której cechami są:

citní komparátor, to jednak brak określenia znaczenia indeksów). I choć wielu z nich często używa się w czeskim językoznawstwie (istnieją więc w świadomości czeskiego bohemyisty czy slawisty), to należy jednak pamiętać o zagranicznym odbiorcy (słownik wykorzystywany jest nie tylko przez Czechów).

Poniżej w tej części pracy znajduje się podobne zestawienie, dotyczące frazeologizmów werbalnych. I w tym przypadku można przywołać powyższą uwagę, dotyczącą układu i analizy zgromadzonego materiału. Układ alfabetyczny wprawdzie wprowadza dokładne uporządkowanie, ale jednocześnie zaciera podobieństwa i różnice poszczególnych systemów frazeologicznych. Jedno jest pewne: w obu zgromadzonych zbiorach panuje ta sama tendencja. Oba wyrastają bowiem z tej samej kultury.

Końcowy rozdział pierwszej części (6. *Konfrontace česko-německého jazykového materiálu*, s. 441–44) został poświęcony porównaniu czeskiej i niemieckiej frazeologii od strony formalnej. Dotyczy ona symetryczności, asymetryczności i niesymetryczności związków frazeologicznych. W ramach tego podziału autorzy analizują: symetryczność porównań oraz związków nominalnych i werbalnych, asymetrię formalną i semantyczną (np. dobór zooapelatywu dla określenia jednego znaczenia), asymetrię wynikającą z różnic typologicznych języka czeskiego i niemieckiego, asymetrię wynikającą z różnego wykorzystania hyponimii i hyperonimii przez te języki, asymetrię gramatyczną, asymetrię w zaprzeczeniach, a także ekwiwalencję zerową.

Na zakończenie części teoretycznej autorzy opisali strukturę hasła słownikowego, wydzielając dwa jego warianty z dwoma odmianami: a) związki frazeologiczne jako część tekstu: porównania werbalne i nominalne oraz zwroty (cytaty) pochodzenia ludowego, literackiego i biblijnego, b) związki frazeologiczne jako samodzielny mikrotekst: związki nominalne i werbalne oraz porzekadła i przysłowia.

Część drugą omawianej pracy stanowi słownik. Wszystkie związki w niej zamieszczone są ułożone w przejrzystych artykułach hasłowych. Po zooapelatywie (podanym także w tłumaczeniu) następuje wyliczenie zwrotów frazeologicznych i opis ich znaczenia, a także ich użycie kontekstowe. Kończącą część tworzy ekwiwalent w drugim języku (niemieckim dla czeskiego i czeskim dla niemieckiego). Bardzo cenną rzeczą tutaj jest określenie ekwiwalencji frazeologicznej lub semantycznej, zwłaszcza w przypadku tzw. przez autorów ekwiwalencji zerowej. Układ artykułu hasłowego jest przejrzysty, dlatego znacznie ułatwia korzystanie ze słownika. Ponadto przytoczenie np. zdania w języku niemieckim, będącego ekwiwalentem semantycznym czeskiego związku frazeologicznego, daje podstawę do dalszych analiz związków o podstawie zooapelatywnej, np. pod kątem przenikania różnych kultur do frazeologii narodowych (por. np. hasła *buldok*, *brouk*, *pavián*, *rosnička* itd.).

Uwzględniając powyższe uwagi, z zadowoleniem trzeba powitać słownik *Pojmenování zvířat v české a německé frazeologii a idiomatice*. Omawiana praca

bowiem jest szczególnie przydatna w dzisiejszych badaniach semiotyczno-kulturowych, gdzie granice państwowe „zanikają”, nasze kontakty międzynarodowe mają coraz szerszy zasięg i coraz więcej osób korzysta ze wspólnego dziedzictwa kulturowego. Należy więc znać zasady tworzenia frazeologii europejskiej i jej źródła, a także mieć (i rozumieć) poczucie wspólnoty kulturowej.

Zaletą książki jest również to, że jej część opisowa odznacza się przystępnym językiem, nie obciążonym terminologią językoznawczą, która byłaby niezrozumiała dla przeciętnego odbiorcy (nawet jeśli pojawi się termin naukowy, autorzy zaraz podają jego znaczenie). Ponadto poszczególne rozdziały są krótkie, co w dużym stopniu ułatwia zapamiętanie ich treści nawet po szybkim odczytaniu tekstu. Natomiast jej estetyczny i praktyczny wygląd: twarda, kolorowa okładka, grubszy papier (przydałaby się jedynie tasiemka, która mogłaby służyć za zakładkę) zadowoli nawet najwybredniejszego odbiorcę: zarówno tego, który chce jedynie wzbogacić swoją wiedzę i umiejętności w posługiwaniu się frazeologią czy czeską, czy niemiecką, jak też i tego, który tym zagadnieniem para się zawodowo.

Jana Raclavská, Ostrava

Książki nadesłane do redakcji „Bohemistyki”

***Studia slavica VI. Slavistika osudem i volbou (k 75. narozeninám prof. Jiřího Damborského)*, red. Jana Raclavská, Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis 202, Ostrava 2002, 308 s.**

Jest to zbiór artykułów polskich, czeskich, słowackich oraz ukraińskich naukowców, którzy w ten sposób chcieli wyrazić swój szacunek Jubilatowi. Jak pisze Prof. Janusz Siatkowski, „Profesor Jiří Damborský zajmuje w nauce polskiej i czeskiej miejsce szczególne. Zawsze był ofiarnym i rozumnym ambasadorem spraw czeskich w Polsce i polskich w Czechach”.

Poszczególne artykuły zostały ułożone alfabetycznie (według nazwiska autora). Obejmują one zagadnienia z zakresu: gramatyki języka czeskiego, polskiego i dialektu laskiego, glottodydaktyki, leksykologii, frazeologii, stylistyki, komunikacji językowej, socjolingwistyki, a także literaturoznawstwa (np. recepcji dzieła literackiego czy analiz konkretnych utworów literackich). Praca zawiera również spis publikacji naukowych Profesora.